

szülőföldem

FARKAS WELLMANN ÉVA (1979) Békéscsaba

FARKAS WELLMANN ÉVA

Újrakezdés, mániák, szénaillat

Szülőföld, otthon. Majdhogynem rokon értelmű szavak; mégis, esetemben mindkettő jó néhány jelentéssel bír. Utóbbi többel. Ha például éjjel, álmomból felébredtve egyszer valaki nekem szegezné a kérdést, hogy mi is, hol is van az otthon számomra, azt hiszem, nem feltétlenül arra számítana, amit hallana.

Félálomban, még kissé rekedtes hangon, de egyre élénkülve egy útról beszélnék neki, ami egy háztól indulna, végigvezetne a köves udvaron, majd kinyílna a kertkapu, a domboldalba vágott lépcsőfokokon fel lehetne érni a veteményeskertbe, de én inkább mégis úgy döntenék, hogy a füves, kaszálható gyümölcsösön baktatok tovább, majd még fennebb kapaszkodnék, átlendülnék a telek végét határoló léckerítésen, oldalra néznék, a kertek fölött hosszú sávban elnyúló szilvasorra, majd rálépnék az előttem induló útra, mely a távoli mezőkre vezet, egy hatalmas tölgyfa mellett enyhén jobbra kanyarodik, aztán váratlanul belefut az égbe.

Ezt az utat ismerem is, nem is. Gyermekkoromban mindenképpen megvolt, Erdély egy jól behatárolható szegletében, azonban sohasem sikerült egészen végigjárnom. Akkor végtelenül hosszúnak tűnt, többször meg is sérültem, amikor belevágtam a kalandba – mert az út bal oldalán kiszáradt, szakadékszerű patakmeder haladt, letört faágakkal, kusza, csalogató bozótossal a mélyén. És ha történetesen nem is csábítottak el az út mentén rosszcsontkodásra alkalmas lehetőségek, akkor arra kellett rájönnöm, hogy az út igazából nem a felhők közé szalad, azaz mégis, de valahogy mindig meghosszabbodik a távolság, éppen csak annyira, hogy teljesíthetetlenül váljék. Néha egészen messzire jutottam, és mindannyiszor riadtan fordultam vissza, az eltelt időt latolgatva.

Egy alkalommal, néhány évvel ezelőtt megpróbáltam versbe írni az élményt Tibornak születésnapjára ajándékkul, s valamiképpen megragadni a szimbolikáját. Azt hiszem, végül egy frappánsnak gondolt zárlat lett az egészből, az élmény kicsúszott a kezeim közül: „Mert hús után az ember hegynek indul, / s egy kerten át kiér a tiszta csendig.” Nem részleteztem az alapötletet szóban sem, s csak reméltem, hogy sok más dologgal együtt ráímel valamilyik hasonló tapasztalatára, s beváltja funkcióját az alkalmi költemény. (Most talán majd elmondja, ha már ilyen körmönfontan, egy esszé kerülőösvényén rákérdeztem.) Amikor a kislányom már biztonságosan tudta tenni a lábacska- it egymás után, elvittem erre a helyre. Nem tértünk rá a földútra, csak labdáz- tunk a szilvafák alatt.

Általában nem éjszaka szoktak rákérdezni arra, hogy hol vagyok otthon. Sokszor, sokfélet választottam emiatt már erre a kérdésre. Azért is talán, mert amikor hét-nyolc éves korom táján elköltöztünk a szülőfalumból, véglegesen megtanultam otthon lenni... szinte bárhol.

1979-ben már nemigen lehetett falun szülni (hát még császármetszeni!), így édesanyám úgy döntött, hogy egykori professzorát keresi fel a kérdéses pillanatban. Ezért szoktam mondani, hogy Marosvásárhelyre csak születni mentem, s haza már Kányádba vittek. Ebben a Viharsarokban voltak orvosok a szüleim akkortájt, s ez a szűkebb környezet vált otthonommá a szó legigazibb értelmében. Egész kiskoromtól kezdve egyedül kószálhattam az utcákon,

ha kedvem tartotta, ismertem mindenkit, szinte mindegyik házban jártam, a kertünk pedig egy hatalmas kaszálóban folytatódott, a végében kis patakkal. Emlékszem, egy alkalommal, úgy négyéves koromban az airedale terrier kutyánk, Árgosz hátára vett, és csak a patak túlsópartján döntött úgy, hogy leszállhatok. Senki egy pillanatig sem aggódott miattam. Úgy húszpercnyi teendője volt egyébként a víz másik oldalán, utána visszajött, ismét lehasalt, és visszaszállított a saját kertünkbe.

A költözéssel le kellett mondanom erről a fajta szabadságról, szinte az összes ismerősöm és kedves Mamám mindennapi közelségéről, a majdnem száz játék babám kilencvenöt százalékáról. Megvan még az a pillanat, amikor a játékokat osztogatom szét, és egyszer csak megfogalmazódik bennem: mehetnek, mindegy. Ne gondolja senki, hogy ez szomorú vagy megrázó volt – tulajdonképpen a megelőző görcsök voltak azok. Úgy gondolom, hogy ebben az élményben gyökeredzik az a ma is működő gondolkodásom, hogy a tárgyaink nagy részére bizony nincs is igazán szükségünk. Ezért tudtam a tavalyi költözéskor is bátran szelektálni a felgyűlt holmik között, határozottan kiszórni, elajándékozni a nem használt ruhákat, piperecikket. Akkor nevettem is magamon kicsit: lehet, hogy ez az, amiben igazán jó vagyok, az újrakezdésben.

Az újjáépítkezésben volt már részem néhányszor. Kányád után felnőttkoromig Székelyudvarhelyen éltem, aztán hat és fél évig Kolozsváron, az egyetemista-léttel járó többszöri költözéssel, majd visszamentem Székelyudvarhelyre tanítani és elkezdni az életet, ahogy arrafelé mondják.

Korábban a várost körülvevő, emberléptékű hegyek: a Budvár, Rez, Szarkakő, a Kerekerdő, a Küküllő-part, a Székely Támadt vár és környéke, a Szejke, a Jézus Szíve-kápolna, a Dzsungel névre keresztelt városi park, a Tamási Áron Gimnázium mindenhol látható városhomloka és persze a család, a barátok jelentették Udvarhelyt. A visszaköltözéssel jórészt a különböző tanítási helyszínek közötti gyors séták közben felvillanó régi és új ismerős arcok, épületek, tanítványok. Még később a babakocsit tologató anyuka perspektívája.

Aztán a tanulni vágyás újra Kolozsvárra csalt, sőt egy időre Debrecenbe is, doktori tanulmányok formájában. A magánéleti változások pedig (Tibor képeiben) mindezek közben és után: Békéscsabára. Ha jól számolom, épp a napokban lesz hét éve, hogy ebben a városban élünk hármásban, a kicsi lánnyal, Nórival együtt. Itt is a harmadik helyszínen, és csak remélem, hogy az utolsón. És mennyit utaztunk azóta (is)!

Megismertem Magyarország sok táját, és alkalmam volt néhány idegen országba is eljutni. Elmondhatatlan gyönyörűséggel tölt el, ha idegen vidékeken járhatok; különös, háttorzongató érzés, ahogyan olvasmányaimból élő módon köszönnek vissza. Mindenhol találok valamit, ami megszólít: építészeti örökséget, ételt, hegyet, virágot, utcát vagy illatot. Vagy valakit. Leginkább embereket, arcokat, egy-egy elcsípett mondatot. Vagy csak bámulom azt, hogy a legtöbb helyen vidámabbak, felszabadultabbak az arcok, mint tájainkon. Pedig van, lehet ok az aggodalomra, szorongásra akárhol. Próbálok tőlük tanulni.

Emlékszem, Nóri születése idején, még Székelyudvarhelyen regisztráltam egy azóta már eltűnt közösségi oldalra, és döbbenet jöttem rá: az osztálytársaim, gyermekkori barátaim igen jelentős része már nemhogy nem él a városban, de még az országban is hiába keresem őket. Néhányukat a kontinensen. Ha valamikor, talán ekkor érezhettem volna magam igazán otthontalannak. Valahogy úgy is gondoltam akkoriban, hogy egy szűkebb közeg, az ismerős arcaival, közösen megélt történeteivel jelentheti a kölcsönös támogatást, az otthonot, s akkor ez egyszeriben megszűnt. Viszont csakhamar alaposan át kellett gondolnom az elkeseredésemet: hiszen soha nem volt üres a ház, kisbabát látni a legkülönbébb irányokból érkeztek folyamatosan

az ismerősök, barátok. Nem vesztek el mégsem. Aztán rájöttem: az otthon egy igen képlékeny és ingatag terep – mások lelkében található. Meg mindazokban az utcákban, terekben, illatokban, ízekben, élményekben, amelyek valaha is örömet szereztek nekünk. És könyvekben, festményekben, előadásokban, dalokban, amelyeket csak az Alzheimer-kór vehet majd el tőlünk.

Persze fontos mégis, hogy hol él az ember. Nem mindegy, hogy az a környezet, ahol a mindennapjai telnek, hogyan lép kölcsönhatásba az életével. Azt hiszem, nincs bevált recept arra, hogy mi az egyedül üdvös: mindenki számára más összetevők együttese, aránya határozza meg azt, hogy mitől érzi jól vagy legalább tűrhetően magát. Több olyan barátom van, aki egyedül azon a földön tudja otthon magát, ahol született. Több olyan, aki már gyerekkorától Amerikába vándorolt. Olyanok, akik a nyelvterülethez ragaszkodnak. Akik a munkájukhoz. Akik a szerelmükhöz. A könyveikhez. Alapvetően mindegyikükben azt látom közösnek, hogy akkor érzik magukat otthon (és ehhez kétségkívül hozzásimul az a jelentéstartalom is, hogy *jól*), ha nyugodt a lelkük. És mindenkinek másképp és más körülményektől az. Nem mindegy az sem, hogy az az ország, ahol él az ember, befogadja-e őt, és ő maga képes-e befogadni az új kultúrát, közeget, amibe érkezik. Bár esetünkben, erdélyi magyarokként, nehéz olyan országot mondani a környéken, amelyik maradéktalanul befogadna. Volt olyan ismerősöm, aki azt mondta, hogy őt ne alázza meg se román, se magyar állampolgár a vélt vagy valós hontalansága miatt, inkább messzebbre megy, ahol tényleg joggal mondhatják a szemébe, hogy nincs otthon. El is ment. Elmondása szerint ott fel sem merült ez a szempont. Vagy talán már ő sem volt annyira érzékeny rá a továbbiakban.

És ami végképp nem mindegy: a mikrokörnyezet. Hogy azok a falak, amelyek közé nap mint nap hazatér az ember, mit határoznak. (Mitől.) Ha jól kitálatott otthonunk van, akármekkora méretű is, biztonságot, nyugalmat ad a mindennapokban. Ha olyan közösségben élünk együtt, ahol szeretetben, vidámságban lehetünk, akkor már nehéz többre vágni. Sőt, ha akár egyedül él is az ember (nem rossz kapcsolatban, lélekölő kényszer-együttélésben), ugyancsak kiegyensúlyozottan, derűsen várhatja a munkanap végét. Otthonossá néhány apró mániánktól is válik a lakás: sarokba kerüljön-e az ágy, legyenek-e átlátható terek, legyen-e falvédő, milyen burkolólap, szőnyeg, függöny, növények... Ezeket már jó régóta cipeljük magunkkal, s gondolkodás nélkül megharcolunk értük. (Majd néha szeretettel lemondunk róluk.)

Vannak meditációs technikák, gyakorlatok, amelyek azzal az utasítással indítanak, hogy keressünk egy csendes, nyugodt helyszínt, lazuljunk el, és képzeljünk magunk elé valami olyan képet, ami maradéktalanul pozitív, semmilyen értelemben nem kavarja fel a lelket, és szívesen elidőzünk nála. Nem állítom, hogy gyakran szakítanék időt ilyesmire (bárcsak tenném), de különlegesen zsúfolt napokon vagy szomorúság, gondok idején előfordul. Ilyenkor elindulok a kertbe. Végig a kavicsos udvaron. Megmászom a domboldalt, át a gyümölcsösön, keresztül a deszkakerítésen vagy csak a dróttal beakasztott kertkapun, végignézek a szilvafákon, és már a még nagyobb dombon haladok, a földúton, a mezők felé. (Ebben az útban az a jó, hogy mérhetetlenül hosszú – a cél egyre távolodik, mint nagybátyám, amikor úszni tanított a vásárhelyi medencében.) Elérek a tölgyfáig, megállok a tetőn, aztán meglátom, hogy még legalább egy, de inkább két-három újabb tető biztosan következik, és még azokon túl sem biztos, hogy az ég van. Csak a csend, a végtelen tiszta, szénaillatú.